

hedens opfattelse af samfundsmæssige vækstrelationer, som det bl.a. konkretiseredes gennem hans nære kontakt med brødrene Enrico og Carlo Dalgas, der var hans nevøer. – Det 93 sider lange fascimiletryk med de ledsagende kort fra 1851 giver et godt indblik i hans opfattelse af geografien, hvor han især betoner regionalgeografien som værende essensen af faget, og man kan også i dag med stort udbytte læse disse afsnit blandt hvilke kapitlet om Ægypten virker som en mærkesag for hans ideer.

Viggo Hansen

Herbert Louis: Landeskunde der Türkei: vornehmlich aufgrund eigener Reisen. (Erdkundliches Wissen, H. 73).

Steiner, Stuttgart 1985.

XII, 268 s., ill. & 4 kort i lomme.

24 cm. DEM 54,-.

Bogens titel er meget betegnende for den måde, hvorpå indholdet præsenteres for læseren. Her er tale om Länderkunde i dens typiske nu sjældent forekommende form. Hovedvægten er lagt på geomorfologien og en morfologisk beskrivelse, der røber forfatterens personlige kendskab til hver eneste krog af Tyrkiet, idet samtlige landskabelige træk er beskrevet på forskellige niveauer og i forskellig detaljeringsgrad. Forhold som klima og vegetation, som erhvervs-, befolknings- og samfærdselsmæssige træk er kun medtaget i det omfang, der er nødvendigt for forståelsen af morfologien, og når den rurale bebyggelse har fået en noget mere omfattende behandling, så må forklaringen sikkert være den samme. Relationen mellem bebyggelse og landskab er tættere. I et slutkapitel behandles mulighederne for den fremtidige udvikling af landet og de hertil knyttede problemer som landbrugets stærke opsplittelse mellem brugere, som forsøgene på at råde bod på den mest påtrængende service inden for forvaltningens hierakiske opdeling, der er delvis bestemt af vejafstande. Endelig gøres der et forsøg på at analysere forløbet af udviklingen inden for landets minoritetsspørgsmål, den kurdisktalende befolkning i øst.

Viggo Hansen

Ernst Plewe und Ute Wardenga: Der junge Alfred Hettner: Studien zur Entwicklung der wissenschaftlichen Persönlichkeit als Geograph, Länderkundler und Forschungsreisender. (Erdkundliches Wissen).

Steiner, Stuttgart 1985.

80 s., ill. 24 cm. DEM 24,-.

Få geografer har i nyere tid skabt sig et eftermæle som Alfred Hettner (f. 1859) som forsker såvel som skribent og udgiver, ligesom han fagligt spændte overodentlig vidt. Nytænkning på en lang række felter gjorde ham berømt overalt, i Europa, i Amerika – selv i Kina; det er betegnende for hans forskning, at den har givet genklang helt til vore dage, og det har givet sig udtryk i mange genoptryk, oversættelser og festskrifter. Sidst har i denne bog de to forfattere skildret udviklingen af denne videnskabelige personlighed gennem studietiden, hvor det gøres gældende, at det på hans tid stod meget slet til med geografien som universitetsfag i Tyskland. Som fader til moderne geografisk tænkning fik han umådelig betydning, og han tillægges en stor rolle som inspirator for skabelsen af nye lærestole og for fagets udbredelse, ikke mindst via sin indsats som grundlægger og udgiver af det ansete Geographische Zeitschrift. Gennem efterladte dokumenter og breve gives der her et indblik heri, og det er på linie hermed, at man i dette skrift især har helliget sig Hettners rejseoptegnelser og breve fra hans to rejser i Sydamerika, der startede hans berømmelse og anerkendelse i alle geografiske kredse.

Viggo Hansen

Josef Schmithüsen: Die natürliche Lebenswelt Mitteleuropas. (Erdkundliches Wissen H. 79).

Steiner, Stuttgart 1986.

71 s. 24 cm. DEM 24,-.

Det foreliggende lille, posthumt udgivne bidrag af den verdenskendte, tyske planeteograf Josef Schmithüsen er afslutningen på et langt og glørværdigt liv som vidt berejst forsker, der ved en lang række arbejder har slået sit navn fast i geografiske kredse. Bedst kendt er vel hans Allgemeine Vegetationsgeographie, der er kommet i 3 oplag og er oversat til engelsk, russisk og japansk, samt hans bidrag til Internationale Geographische Terminologie til I.G.U.. Det nu foreliggende lille arbejde beskæftiger sig med de mellemeuropæiske plantesamfund på basis af skovens sammensætning, udbredelse og historie. I et afsnit om menneskets indflydelse som skovrydder og plantør diskuteres også begrebet urskov og udsigterne for at kunne genfinde eller reetablere den potentielle, naturlige

vækstform. Forurening er nævnt som årsag til ændringer i kryptogamfloraen og mikroorganismene, men ikke som baggrund for »skovdøden«, der er uomtalt. Gennemgangen af de enkelte plantezoner i Mellemeuropa er bredt orienterende og taler ikke meget om grænseværdier og giver heller ikke data for klimatiske, hydrologiske og jordbundsmæssige forhold, men nævner dog niveauer for de enkelte træbestande i slutafsnittet Höhengliederung.

Viggo Hansen

Elisabeth Lichtenberger: Stadtgeographie. Bd. 1: Begriffe, Konzepte, Modelle, Prozesse.

Teubner, Stuttgart 1986. 280 s., ill. 21 cm. DEM 34,-.

Ved talrige arbejder gennem snart 25 år har forfatteren slået sit navn fast som en af Europas mest intenst arbejdende og kyndige bygeografer, der samtidig har haft en stor evne til at fængsle sine læsere. Det gælder også i dette arbejde, der er blevet betegnet som en studiehåndbog, hvis indhold fremgår af titlen. Det er ikke en bog for begyndere, men den er særdeles anvendelig som et repetitions- og opfriskningskursus, når det gælder om at sætte tingene på plads i en systematisk ordningsfølge, hvori begrebsindholdet i modellerne udvides, efterhånden som læsningen skrider frem. Samtidig udvides forståelseshorisonten i takt med det historiske forløb, fra bykerne- til rumbe- tragtninger, hvori de politisk-administrative afgrænsninger sætter sig dybe spor, ligesom teknologiske og økonomiske determinanter er med til at fremme og udvikle segregationsprocesserne. Til belysning af disse mangesidige tendenser henter forfatteren sine eksempler fra så at sige hele jordkloden og i tidsmæssig henseende fra antikken til servicesamfundet. Man kan glæde sig til et kommende bind 2, der skal behandle meso- og mikroniveaue i byernes boligmasse og de menneskelige og arbejdsmæssige kontaktkredse i de mange subkulturer.

Viggo Hansen

Ove Jørgensen: Alfred den store: Danmarks geografi: en undersøgelse af fire afsnit i den gamle engelske Orosius. – (Northwestern european language evolution suppl. Vol. 1).

Odense Universitetsforlag, Odense 1985. X, 166 s., ill. 22 cm. Kr. 130,-.

I den af den engelske kong Alfred den Store af Wessex (871-899) bearbejdede

udgave af Orosius' verdenshistorie fra år 417 indføjedes en omtale af danerne og deres rige i 4 beskrivelser. Heri redegøres der for de politiske og folkelige forhold i Danernes område, byggende på rejsebeskrivelser af »købmændene« Ottar og Ulfsten, hvis logbøger er blevet gransket af forfatteren. Når man ved, at de danske farvande allerede på dette tidspunkt (midten af Vikingetid) var sejlet tyndt af folk, der havde et indgående kendskab til besejlingsforholdene langs Østersøen mellem Hedeby og Birka, så må man nok indrømme, at bidraget til denne kong Alfreds Danmarks Geografi ikke har bragt nogen større fornyelse i datiden, når man ser bort fra den værdi, der ligger i de her gengivne skriftlige vidnesbyrd.

Viggo Hansen

EF. Kommissionen: Groundwater resources of the European Community. Schäfer, Hannover 1982.

10 bd. & 1 mappe med kort. 46 cm. Pris ikke oplyst.

Hermed gives for første gang et så vidt muligt fuldstændigt billede af de vandførende lag og de til rådighed værende grundvandsmængder på EF-plan. Oversigten er opdelt i 4 emner nemlig: opgørelse over vandførende lag, de vandførende lags hydrogeologiske forhold, udnyttelse af grundvandet og endelig potentielle, yderligere grundvandsressourcer. Hvert tema er illustreret med 38 kort over EF's samlede territorium i skala 1:500.000. Desuden behandles hvert tema detaljeret i ialt 10 rapporter – en rapport for hver medlemsstat og en sammenfattende rapport. Værket omfatter ikke Grækenland, Spanien og Portugal.

Henrik Breuning Madsen

Herbert Paschinger: Kärnten. (Sammlung geographischer Führer, Bd. 14).

Schweizerbart'sche Verlagsbuchhandlung, Berlin 1985.

VIII, 223 s., ill. 19 cm. DEM 34,-.

Denne ekskursionsvejledning omfatter det sydlige og centrale Østrig, nemlig Kärnten. Hensigten er at demonstrere landskab, erhverv, bebyggelse og befolkning for læsere med interesse, men ikke nødvendigvis med store kundskaber, inden for geografien. 12 ekskursionruter gennemgås. De er beregnet for bilister, selv om visse strækninger må udforskes til fods. Det anbefales at anskaffe 4 eller 2 cm kort som supplement til de skitser, der findes i vejledningen. Denne er iøv-

rigt illustreret og forsynet med en nyttig litteraturliste.

Christian Wichmann Matthiessen

Kartographie der Gegenwart in Österreich unter Red. von Erik Arnberger.

Institut für Kartographie, Wien 1984. 351 s. & 2 kort i lomme. 30 cm. Pris ikke oplyst.

Bogen giver et øjebliksbillede af kartografien i Østrig. Hensigten er at demonstrere alle aspekter af kortlægningsarbejdet. 20 artikler om emner, der spænder fra fagets udvikling til præsentation af vægkort til skolebrug, repræsenterer spændvidde og indsats. Hovedvægten er lagt på nationale kortværk, men også arbejder udført for andre lande medtages. Forfatterne kommer fra videnskabelige institutter, kartografiske anstalter og private kortlægningsvirksomheder.

Intet er sparet ved trykning og indbinding, og udvalget af tematiske og topografiske kort præsenteres i høj kvalitet. Samtidig med, at den fornemme tryksag giver et imponerende billede af kartografien, er udvalget af eksempler så vel gennemtænkt, at bogen næsten er en Østrigs geografi.

Christian Wichmann Matthiessen

Tirol-Atlas. Im Auftrag der Tiroler Landesregierung. Hrsg. unter der Gesamtleitung von A. Leidlmair.

Institut für Geographie der Universität Innsbruck, Innsbruck. D: Klima. 1982. ATS 297,-. F: Geschichte. 1985. ATS 165,-. 65 cm (tværformat).

Nok et par håndfulde kort i det ambitiøse Tirol atlasproject, hvis første levering kom i 1969. Omkostningerne må have været betragtelige, men resultatet er af høj kvalitet – fagligst og grafisk. Formatet er meget uhåndterligt – omend berettiget, da en del af de tidligere udgivne blade i 1:300.000 for det »egentlige« Tirol (d.v.s. incl. Südtirol/Alto Adige) udnyttede hele formatet. – Disse to leveringer – klimatiske og historiske kort, føjer sig smukt til og supplerer på bedste vis tidligere udgivelser. De klimatiske behandler overvejende årtiderne og snedække. De historiske omfatter dels forhistoriske fundsteder, dels administrative inddelinger på forskellige tidspunkter.

Henning Mørch

John Small & Michael Witherick: A modern dictionary of geography.

Arnold, London 1986. VI, 233 s., ill. 24 cm. Paperback: GBP 7,95. Boards: GBP 19,95.

Denne geografiske ordbog er udarbejdet i samarbejde mellem en natur- og en kulturgeograf, der på rimelig vis har søgt en balanceret vægt af geografiens mange del-fag. Det vil altid være en vanskelig opgave at sætte grænser for hvad der i det hele taget skal med, og efter gemyt, faglig sporing etc. vil enhver søger kunne sætte spørgsmålstegn ved, hvorfor dette er med og hint ikke blandt de mere end 1800 stikord. De to mest åbenbare mangler ved denne ordbog er dels de relativt få illustrationer (ca. 150) dels, at der slet ingen henvisninger er, som det ses i andre tilsvarende værker. Man bør altid være på vagt når et produkt betegnes »moderne«, der lægges op til en hurtig forældelse. Som helhed må det dog her siges, at denne ordbog er et ganske rimeligt bud på en geografisk ordbog, som mange kunne have god nytte af – og hertil relativt billig.

Henning Mørch

Wolfgang Haberland: Ich, Dakota: Pine Ridge Reservation 1909.

Reimer, Berlin 1986. 147 s., ill. 29 cm. DEM 48,-.

Første trediedel er en præsentation af Og-lala-folket en undergruppe af Dakota-indianerne (sioux-talende) samt den fotograferende maler Frederick Waygold, der udvandrede fra Tyskland til USA i begyndelsen af århundredet, og som besøgte the Pine Ridge Reservation i 1909. Resten af bogen – som for de fleste nok er den interessanteste del, bringer halvdanden hundrede af Weygolds fotografier fra besøget. Fotografierne ledsages af korte tekster af Haberland. Fotografierne er delt i tre grupper. Første del er en række meget karakterfulde portrætter. Mest prominent blandt de portrætterede er høvdingen Red Cloud – Crazy Horse's rival og efterfølger; men der er også andre overlevende fra Little Big Horn og Wounded Knee. De to andre grupper er antropologisk de vigtigste behandler »Give-Away«-festen og tegnsproget. Det må siges at være godt, at disse fotografier fra et tidspunkt, hvor indianerkulturen endnu ikke for en stor del var forsvundet eller turistifiseret, bliver mere alment tilgængelige.

Henning Mørch

Hermann Hambloch: Kulturgeographische Elemente im Ökosystem Mensch-Erde: eine Einführung unter anthropologischen Aspekten.